

## פחד מוות

שם סכנת מוות כמו אצל הצפרדעים, שכן הכינים לא ינקבו את איבריו הפנימיים. ולכן למרות שידע כי היא אצבע ה' והעידו החרטומים כי אינם יכולים לעשות כן, אף על פי כן "ויחזק לב", כי בסופו של דבר לא ימות מזה.

**מכת ערוב** אימת הבהמות ששלח ה' בו הבהילוהו ויירא עד מאד, ותיכף שלח אחריהם ואמר "לכו זבחו... העתירו בעדי". **מכת דבר** אף על פי שראה שבמקנה ישראל לא מת אחד עדות לכך שזאת מכה מה' ולא מקרה, לא שת לבו לבקש רחמים כי רק המקנה מת, והוא עצמו לא היה בסכנה. **מכת שחין** לצד שלא היה בו סכנה, יכול להיות שכלל לא נפגע במכה זאת, כי לא הזכיר הכתוב כי גם בו היה שחין אלא רק כי "היה השחין בחרטומים ובכל מצרים", לזה לא בקש ממשה להתפלל בעדו. **מכת ברד** כבר נאמר שהרעמים מיישרים עקמומיות שבלב, ובהרעמת השמים פחדו כולם, אך בנוסף פחדו המצרים ופרעה ביניהם שיעשה להם ה' כמהפכת סדום ועמורה, ופחד ורחב לבבו ואמר ה' הצדיק וגו' העתירו אל ה' וגו'.

**מכת ארבה** עליו סרעה העיד לבד "ויסר מעלי רק את המות הזה", ולמרות שהאור החיים לא מסביר כאן מהו פחד המוות שנפל עליו, קל להבין שאחר שלא נשאר בהמות ורוב עצי הפרי והיבול הושמדו במכת ברד, בראותו את "שארית הפליטה" נאכל על ידי הארבה, הבין כי עתיד להשאר ללא אוכל וזהו אכן פחד מוות.

**מכת חושך** למרות שהחושך אמור להביא לפחד מוות לא ראינו שביקש פרעה ממשה להתפלל, ואולי אפשר להסביר זאת שבשלושת הימים הראשונים היה פרעה מדליק עששיות ופנסים גדולים ולכן לא פחד, ובשלושת הימים הבאים שהחושך היה ממשי ולא קמו איש מתחתיו, לא יכל ללכת אל משה ואהרן, ואכן לאחר ששלמו שבעת ימי אפילה, תיכף ומיד שלח לחפש משה, ואמר אליו שילכו אלא שיתנו בטחון מהם שיחזרו, ולא קבל משה, ובגלל שכבר פסקה המכה לא הוצרך לומר לו להתפלל.

זאת דרכם של רשעים, כשעומדת להם צרה, כמרגישים שחיהם מוטלים על הכף, אז נזכרים הם שיש בורא לעולם, אז יודעים הם מאיפה יכולה להגיע הישועה, אז ניתן לשמוע את פיהם ממלמל לשון תחינה ובקשה, אך ברגע חלוף הצער ובהגיע המנוחה שוכחים הם מחדש מכל שעבר וחוזרים "לחיי שגרה" בהם ח"ו אין לבורא עולם מקום.

הרעמים מיישרים עקמומיות שבלב, מאורעות עוברים על האדם כדי לעוררו לחזור בתשובה ולדבוק בדרך הישר. עצם העובדה כשעל האדם עוברים רגעים קשים הוא מתפלל לה' ומבקש את ישועתו, מראה על עצם החיבור של היהודי לבוראו, על ידיעתו כי בסופו של דבר אין עוד מלבדו ורק עליו ניתן לבטוח, אך השאלה אם אחרי שרואה הוא בישועה, ימשיך היהודי לדבוק בה', האם ישכיל הוא לשפר דרכיו, או שמא כפרעה יחזור לסורו...

עוד לפני שהגיע לגיל מצוות נדד הרב מיכל יהודה ליפקוביץ זצוק"ל ללמוד בישיבה שבעיירה ראקוב. את הימים היה מעביר בלימוד התורה בהיכל הישיבה, ובלילות היה לן בבית דודו שהתגורר בעיר הסמוכה לראקוב. הדרך מהישיבה לבית הדוד הייתה ארוכה וכללה מעבר סמוך לבית הקברות המקומי. דמיינו נער צעיר שאחרי יום של לימוד צועד בחושך לבד, בשקט מוחלט, כשכל מה שהוא רואה סביבו אלו הקברים העומדים דוממים ומעט עצים שניטעו מסביב. אך אותו נער שיודעים אנו לאיזה גבהים נסק, ידע לנצל את רגעי הפחד האלה להתבוננות להרהור ולמחשבה, שהרי אין האדם חי לנצח, ורגעים אלו שחלף ליד המצבות שימשו לו למצפן דרך להתיישר תמיד לעשות רצון ה' ולהתקרב אליו.

כשמסתכלים על מכות מצרים, ובפרט על התגובה של פרעה אליהן, רואים שיש חוסר עקביות בולט בתגובותיו. בעוד שלחלק מן המכות פרעה מפגין אדישות, באחרות הוא שולח שליחים או רץ בעצמו אל משה ואהרן בתחינה שיפסיקו, ואם נחשוב שכל שהמכות מתקדמות כך יותר מבקש פרעה על נפשו, נתבדה שכבר במכת צפרדע מתחנן פרעה שהמכה תפסק, אך לעומתה במכות מאוחרות יותר כמו הכינים והשחין לא נלחץ פרעה לקרוא למשה ואהרן ולעצור את המכה. האור החיים על הפסוק במכת צפרדע "ויקרא פרעה למשה ולאהרן" (ח,ד) עומד על הנקודה הזאת ואומר שצריך לדעת למה לא פנה ובא אל ביתו במכה זו כמו שעשה במכת הדם, הלא גם את זאת הראוהו חרטומיו כי עשו המה. ונותן הוא כלל לדבר, מתי פרעה אדיש למצב ומתי מזדעק לסוף המכה. אכן פיו ענה בו טעם הרגשתו בזו וכל היוצא בה שהורגש וקרא למשה להתפלל בעדו כי לא היה מתפעל אלא כשאימת מוות נפלה עליו.

ועובר האור החיים על כל המכות כסדרן ומראה איך הכלל הזה נכון לכולן: **מכת דם** לא היה לו בה סכנת מוות, כיון שלפי חלק מהמדרשים ניתן היה למצוא מים בחפירות מסביב ליאור, ועבדיו הלכו למצוא לו. או גם לפי שאר המדרשים והפירושים, פרעה היה קונה מישראל כי כסף לא היה חסר לו, לכן לא התרגש ממכה זאת, כי לא יכלה להרוג אותו. **מכת צפרדע** היו בה שני דברים, אחד הרעשת הקול, והשני שהיו נכנסים במעיהם דכתיב "ובכה ובעמך ובל עבדיך יעלו הצפרדעים", ומכה זו מבהלת הנפש ואין אדם בטוח בחייו כיוון שבכל רגע יכולות הצפרדעים לנקב את איבריו הפנימיים, לזה אמר פרעה אל משה "ויסר הצפרדעים ממני", פירוש מתוך בני מעיו. **מכת כינים** למרות שגרמו הכינים לצער גדול, ויכול להיות שאף גדול מהצער שגרמו הצפרדעים, אין

